

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

43. Mathem. instrumenta.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

hora nequaquam; vt neque mensura digitorum, quæ lucem huic admissit. Ad hæc inuisarum eatenus stellarum, & cometarum notati multo plures, quam quot hinc pōtremis quatuor seculis Europæi scriptores enumerent; vna item solerti adiectione numerorum ad numeros, stellarum septem errantium, comperisse motus quos vocant medios, statuto epochæ interuallo, & anni mensura (quem diebus trecentis sexaginta quinque, & senis ferè claudebant horis) computando semper centesimis, quæ sexagesimis computamus, & æquationum tabulis quod residuum erat coaptando, quod forte illos docuerant Arabes qui annis retro quadringentis in Sinas cum Tartaris sese infuderant; ea demum illos numerorum scientia præditos ab inundato iam prope modum orbe deprehendo vt esset primis eorum Regibus, & Sapientibus solenne præceptiones de moribus, & regni arcana, numeris velate, ipseque hunc morem tam diu, per successiones multorum Regum quoad cœpit tædere obscuritatis illius ancipitis; extitisse vero tunc peritum hominem sapientiæ illius numericæ, qui eam clarè interpretatus sit, inde obscuritatis illius vsu iacuisse, vt factum videmus in Pythagoricis numeris: sunt ergo vtraque in Regia Pechini, & Nanchini, antiquissima organa facultatum astronomicarum quorum formam & modum vsuque, præstat hic à P. Riccio qui ea spectauerat, quàm à me describi. Anno inquit, 1599. Nanchino egressus, in montem conscendi, vbi Regis visitur Mathematica supellex, montis verticem planities obtinet, quam multorum capacem ædificiorum illic distenderant veteres iisdemque ornarunt: prostabant in ea ex ære fusa, Matheseos inuenta: operoso artificio exculpta: iacebantque ducentos quinquaginta iam annos sub aperto cælo, ab imbri & niuibus illæsa: in iis, spectanda præcipuè quatuor. Globus ingens & trium hominum complexu grandior, parallelis suis, & meridianis gradatim circulis impressus. Sphæra orgyarum diametro duorum, suo præcincta horizonte, circulorum vice armillis distincta duplicibus quorum intermedia pro circulis erant, gradusque signabant trecentos sexaginta quinque, sua singulos in minuta diuisos, loco globi terrestris, catapultariæ instar, canna, mediam peruadebat sphæram, perforata, flexilis, quamcumque in altitudinem mobilis, ad suspiciendas per eam stellas, & earum situs aptandos gradibus, quos ipsa indicabat: tertiam organum, Gnomon fuit altus quaternis ad quinque orgyias, Septentrionem versus longo impositus lapidi, cum adiecto circum eculeo, ad explorandum vt reor aquæ fluxu an plani eiusdem Orizon, & lapis superficiem; & stylus rectos angulos obtineret: cumque esset vtrumque distinctum gradibus, facile credidi notandis vrbis vsui fuisse, punctoque certius exigendo solstitorum, & æquinoctij: quartum denique prioribus vastius commisura erat planisphæriorum quatuor in vnam machinam, eorum diametere duarum fuit orgyarum; vnum ad meridiem vergens exhibebat æquinoctij orbem circulum; Meridianus huic proxime iungebatur,

nisi

43.
Mathem. in-
strumenta.

nisi quod poterat circumuolui; ut etiam tertium quod verticales circulos erectum referebat: gradus illorum notabant globuli ut possent tactu numerari; sua lingua Sinensi, singulis epigraphes inerant in quibus partis cuiusque explicatio caractere patrio legebatur, cum nominibus syderum octo & viginti, quæ in Zodiaco nostris duodecim respondent. Videbantur autem astronomica hæc arma fusa sub gradu & elaborata sexto tricesimo, atque inde Nanchinum ab iis translata qui essent eorum planè rudes. Vidi & Pechini his aded gemina, ut manus eiusdem possit labor censeretur, peregrini fortassis astrologi; quod fabricata sint cum Sinis Tartari potissentur, hæc de mathematicis organis Riccius, quæ utraque in aula, ostentatio vna, & curiositas asseruat, nullo præterea illorum vsu vel pretio, vtilior multo Ceucuni Regula qui fuit Sinarum] Ptolemeus annis mille ducentis eo antiquior. Vixit is Tenfum in Prouincia Honana, quam idcirco Sinenses mundi iactitant umbilicum, quod ab extremis Sinarum finibus distet æqualiter, extra quos vix esse somniabant quod mundi nomine dignarentur. Monstratur illic hodieque turris, cuius in specula Ceucunum fama est noctes duxisse peruigiles, seruandis syderum motibus, ortu, & figura. Extat erecta ad perpendicularum Regula supra laminam ex ære amplam, Horizonti peritè coæquatam, certisque tum hæc, tum Regula mensuris consignantur, quæ sunt nunc etiam Mathematicis Sinarum commodæ, habent Sinæ duo istorum Collegia Pechini vnum, Nanchini alterum Astronomicis utrobique egregiè organis instructi; noctes è turribus perpetuas vigiliant, & cælum mutatis vicibus obseruant, eequid nouæ flammæ, inuisi syderis, inusitati luminis, signive alterius appareat, ut hoc ad Regem mox perferant, quidve id portendat inter se statuunt. Horum item è calculo defectiones cœlestium luminum expectantur, quo nullum est vniuerso regno negotium grauius. De hoc ab aula cursores in Prouincias mittuntur, qui Magistratibus urbium, diem, horam, adeoque momentum prænuntiant laboraturæ deliquio lunæ; iubeant ab ipsis, & sacrificiis idolorum, absque numero conchas, pelues, tympana & quicquid aliud altius sonorum & turbulentius streperum, haberi ad manum expedita, ut conspicati sydus obscuritate iam aliqua morderi omnem exerant instrumentorum illorum cantum, fragores, & strepitus, quoad astro sua redeat claritas; ad exterrendam, inquam, draconis ingluuiem, deuoraturi alioquin, & absorpturi lunam: at quanto id scilicet mundi damno? bardum planè, ac stolidum ignoratæ Astronomiæ timorem! in hominibus alias ingenio præditis, sibi que plurimum de cœli cognitione placentibus, quos adhuc Draconis fabula, & nomen latuerit. Sed hanc illorum ignorationem excuset grauior; nunquam boni viri, planetarum motus aut intelligere ipsi potuerunt, aut annis ab hinc trecentis quinquaginta, voluere ab Arabibus discere, nec habent qui norit, vna sphaera omnes, an pluribus voluantur; excentricorum, & epicyclorum peregrina sunt iis nomina, & quod hinc sequitur, igno-

F

44.
Astronomi-
ca Regula
Ceucuni.

45.
Mathem.
Regis.

46.
Defectioni-
bus luminum
quid agant
Sinæ.